

- f) Izmijenjen je primjer za qu → kv: Quantz → Kvanc.
 g) U pravilu 21 stavljena je oznaka da to vrijedi samo ako su *sp* i *st* na početku riječi, a dodano je posebno pravilo ako *sp* i *st* nisu na početku riječi.
 h) Dodana su nova pravila: z → c i äu → oj.
 i) Pravilo c (e, ä, i, y) → s (e, i) je izbačeno.

S a ž e t a k

Domagoj Grečl, Filozofski fakultet, Zagreb
 UDK 801.4:803.0:808.62, izvorni znanstveni članak, primljen za tisak 18. svibnja 1987.

Transcription of German Proper Names

The paper discusses the correct ways of transcription of German proper names and indicates their phonological adaptation in Croatian.

O S V R T I

SIDA KAO JEZIČNI PROBLEM

Kad su se pojavile prve vijesti o sidi i kad su se počeli javljati različiti nazivi za nju, zamolio sam neke liječnike da odmah kažu nešto o samom nazivu i predlože najbolji. Iz iskustva znamo da je teško potisnuti lošije riječi kad jednom prevladaju iako smo poslije pronašli bolje (npr. *samoposlužnica*, *samoposluživaonica*, *limunika*, umjesto *samoposluživanje*, *grape-fruit*). Međutim moja molba liječnicima nije našla odjeka.

I tako se danas praksa koleba između dvaju naziva: *sida* i *AIDS*. Prvi je francuska kratica od *syndrome d'immunodéficit acquis*, a drugi engleska od *acquired immune deficiency syndrome*, a obje znači *sindrom stečenoga nedostatka imunosti* ili *sindrom stečene imunodefijencije*.

U našoj praksi prevladava naziv *sida*, a to je dobro jer se on potpuno uklapa u

naš jezični sustav svojim glasovnim sastavom, naglaskom i sklonidbom: *sída*, *sídě*, *sídi*, *sídu*... , kao naša riječ *víla*. To je dakle preuzeta francuska skraćunica i piše se malim slovima.

AIDS ostaje kratica jer se sa svojim glasovnim sastavom uopće ne uklapa u naš glasovni sustav, već zato što ima dva samoglasnika pa dva suglasnika, i to još na kraju *-ds* jer oni ne mogu biti prihvaćeni ni kao inovacijski skup. Skup *-ds* treba zbog jedinačenja po zvučnosti postati *-ts*, a to opet *-c*, a *i* se zamjenjuje sa *j* pa bi naš izgovor zapravo trebao biti *êjc* ili *ds > dz* pa bi bilo ejdz (ej₃) i tako bi AIDS, bilo tako ili *ejc*, vječno nosio oznaku neprilagođene tuđice. Stoga je dobro što se praksa priklanja nazivu *sida*, kad naši sidolozi nisu našli ništa prikladnije.

I sve bi bilo dobro i ja ne bih pisao ovaj članak da se ne javljaju mišljenja da je AIDS ipak bolji naziv i da ne postoji težnja da se

njemu dade prednost. Tako se npr. u Danasu od 28. travnja o. g. u dva različita članka upotrebljava samo AIDS, a Damir Mikulčić, u Vjesnikovu prilogu Sedam dana 11. 4. o. g. takvu praksu opravdava riječima: „AIDS – čitajte eids – je kratica prevedenog značenja stečeni sindrom pomanjkanja imuniteta’ i taj je naziv prihvaćen u cijelom svijetu osim u Francuskoj, gdje se upotrebljava kratica SIDA; stoga je ispravno nije reći eids nego sida!” (Str. 13).

Iz onoga što je dosad rečeno tomu ne vidim valjana razloga jer „cijeli svijet” ne može biti valjan kriterij za hrvatski jezik kao što nije ni za francuski, a kako sam saznao, Rusi upotrebljavaju *SPID* ili *spid* pa je taj „cijeli svijet” prilično okrnjen.

S gledišta našega jezika oba su naziva etimološki neprozirne tuđice pa prvenstveno treba gledati koji se bolje uklapa u naš jezični sustav, a to je, kao što rekoh, sida.

Ta nova bolest zove se onako kako se mi složimo da je zovemo. Da su je otkrili naši liječnici ili da su joj bar tražili naš naziv, mogli su naći i što treće, npr. kao novoj bolesti mogli su joj jednostavno dati naziv *novica*, označiti je riječju koja je doduše već zabilježena u našim rječnicima, ali je praktički neiskorištena, ili radi bolje razlikovnosti promijeniti joj naglasak u *novica*. Slično kao što smo tuberkulozu nazvali *sušicom* ili sarkom, tumor, karcinom – rakom. Na bit bolesti to nema nikakva utjecaja. Tako će i bolest sida značiti ono što znaost kaže da ona jest, a naziv je u tome sporedan. Njega svaki jezik traži prema svom sustavu i svojim prilikama.

Kad već prevladava naziv sida, valja reći da je dobro što je tako pa tu normalnu standardizaciju ne treba sprečavati nekim navozirazolima.

PERIVOJ I(LI) PARK

U našem suvremenom jeziku u upotrebi su i riječ *perivoj* i riječ *park*. Te su dvije riječi sinonimi, ali se u svakodnevnoj jezičnoj praksi riječ *perivoj* sve više gubi i postaje arhaizam, a riječ *park* prevladava danas gotovo potpuno. Takva jezična praksa nije dobra za jezičnu kulturu. Evo zašto:

Obje riječi označavaju uređene nasade s ukrasnim drvećem i drugim biljem, s prostorima za šetnju i igru. Međutim, dok je riječ *perivoj* jednoznačna, riječ *park*, osim što znači isto što i *perivoj*, ima i druga značenja. Tako na primjer B. Klaić u svom Velikom rječniku stranih riječi navodi četiri značenja riječi *park*, od kojih je samo prvo jednako značenju riječi *perivoj*. Pored toga može riječ *park* označavati i skup vozila (vozni park), zatim predio većih razmjera koji je pod zaštitom države radi prirodnih ljepota ili rijetkosti (*nacionalni park*), a može imati i druga stručna značenja.

Istovremeno obje su riječi tuđice.

Perivoj je tuđica nastala od grčke riječi *períbolos* (novogrč. peribóli), što znači *vrt*, ali ta je riječ ušla u naš jezik davno i danas se ne osjeća kao tuđica. Nalazimo je u našim starijim rječnicima: Mikaljinu, Bellinu, Voltićevu, Stullijevu i Karadžićevu. Prve potvrde, prema podacima iz AR, potječu iz 16. stoljeća, u značenju istom ili sličnom današnjemu:

- „Tuj biše gizdavi perivoj tere gaj” (H. Lucić).
- „Bivši jur nasadil lijepi svoj perivoj” (D. Ranjina).

Kasnije riječ *perivoj* nalazimo u djelima A. Šenoe, J. Leskovara, I. Kršnjavoga, J. Kozarca, T. Ujevića, M. Krleže i drugih književnika. Upotrebljava se ta riječ i danas, iako rjeđe nego nekada.